

УДК 330.347

*О. О. ШЕВЧЕНКО*, к.е.н., викладач, ДДМА, Краматорськ

## **СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: ІНТЕГРАЦІЙНИЙ АСПЕКТ**

У статті розглянуті та обґрунтовані питання стратегії розвитку національної економіки в умовах інтеграції країни до ЄС, досліджені чинники економічного зростання, запропоновані шляхи активізації процесу розвитку економіки знань в інтеграційному аспекті.

The article reviewed and substantiated strategy of national economy under the country's integration into the EU, examined the factors of economic growth, proposed ways to accelerate the development of knowledge economy in the integration aspect.

**Ключові слова:** інтеграція, стратегія розвитку, економічне зростання, економіка знань.

**Вступ.** На сучасному етапі світового розвитку перед багатьма країнами і особливо тими, що нещодавно заявили про себе, як самостійні суб'єкти міжнародних відносин, постають проблеми щодо пошуку відповідного місця в системі світового господарства, характерною рисою якого є активізація процесів інтеграції.

Коли ми говоримо про євроінтеграцію, то дійсно повинна вестися напружена праця щодо визначення дій з цього напрямку як в країні, так і за її межами, а також повинно бути глибоке розуміння всіх питань, що її стосуються. Це серйозні інституційні реформи, тому що цілий ряд існуючих інститутів не адаптовані до поглибленої роботи в рамках співробітництва з Європейським Союзом, і тим більше – до глибокої інтеграції, не кажучи про членство. Треба максимально гармонізувати своє законодавство, свої правила, свої регуляторні механізми з тими, які на сьогодні вже діють в Європейському Союзі. Тобто для кожного з таких напрямків стає нагальним поглиблене вивчення проблем, які нерозривно пов'язані з одночасними перспективами розвитку національної економіки.

Проблема інтеграції України до світового господарського простору на паритетних підставах ставить перед вітчизняною економічною наукою низку надзвичайно актуальних завдань, зокрема опрацювання діалектичних та історико-логічних за змістом засад дослідження умов і наслідків поєднання національних та інтернаціональних інтересів.

**Постановка завдання.** Не дивлячись на велике розмаїття досліджених наукових проблем, присвячених аналізу інноваційної діяльності в країні, багато моментів з питань розвитку національної економіки і на цей час залишились маловивченими та невирішеними навіть в теоретичному аспекті. Перш за все відчувається відсутність комплексних економічних розробок питань стратегії розвитку країни в умовах інтеграції України до ЄС. Так потребують більш глибокої теоретичної розробки питання стратегії розвитку національної економіки, чинників економічного зростання, шляхів активізації процесу розвитку економіки знань в її інтеграційному аспекті. Всі ці обставини визначили вибір теми статті, її логіку та структуру.

**Мета дослідження.** Метою дослідження є наукове обґрунтування та розробка теоретико-методологічних питань управління стратегією розвитку національної економіки в її інтеграційному аспекті.

**Методологія.** Проблеми розвитку національної економіки знаходять своє відображення в багатьох наукових публікаціях. Це пов'язано з технологічним оновленням, стратегією держави, яка орієнтована на інноваційний розвиток та становлення економіки знань.

Фундаментальні дослідження, присвячені вивченню цих питань, знайшли відображення в роботах вчених –В. Гейця [1], С. Єрохіна [2], Я. Жаліло [3], Л. Масловської [5], І. Сторонянської [7], Л. Федулової [4] та ін.

**Результати дослідження.** Формування та втілення в життя гео економічної політики України відбувається в умовах поглиблення взаємозалежності країн, регіонів і субрегіональних економічних структур через інтенсифікацію товарної, фінансової, інвестиційної, валютної взаємодії. Хоча і в негативному плані, але дуже наочно це підтвердила остання світова фінансова криза. Напрямки економічних глобальних зрушень визначають країни-лідери за обсягами ВВП: США — 21%, країни ЄС — приблизно 12%, Японія — 8%, Китай — 7% (за прогнозами експертів у 2015 р. на США буде припадати 18%, країни ЄС — 16%, Японію — 7%, Китай — 10%) [6, с. 214]. Таким чином, залишається існувати і навіть посилюється багато полюсність світової економічної системи, отже, й передумови для проведення іншими країнами диференційної гео економічної політики. Отже, багатовекторність як базова модель міжнародних взаємовідносин не є специфічним українським феноменом, хоча очевидною є і національна специфіка їх розвитку. У цьому контексті важливими для України є фактори інтеграції у межах СНД та євроінтеграції; енергетичний; геополітичний; зовнішньої заборгованості.

За рейтингами міжнародних економічних організацій Україна за рівнем конкурентоздатності посідає одне з останніх місць. Курс уряду на лібералізацію зовнішніх відносин не виправдав покладених на нього надій і не реалізував конкурентні переваги України. Доцільність лібералізації зовнішньоекономічних відносин мала б бути досліджена на перших етапах відкриття кордонів, оскільки далеко не однакові умови та розбіжності обумовлювали суттєву різницю між економічними системами України від високорозвинених країн. Показники розвитку української економіки у порівнянні із найбільшими торговельними партнерами свідчать про недоречність беззастережного відкриття кордонів. Так, за даними Світового банку, ВВП на душу населення в Україні є одним з найнижчих у світі (вона посідає 135 місце). Виробничо-промисловий комплекс України нездатний адаптуватися до попиту на світовому ринку, про що говорить досить низький ВВП на душу населення [9, с. 87].

Через не конкурентоспроможність занепадають цілі галузі, які можуть переробляти сировину, а деякі функціонуючі галузі не повністю використовують свої виробничі потужності.

Для національних виробників немає достатньої внутрішньої мотивації застосування інновацій, що дає можливість іноземним конкурентам використовувати суперечності внутрішнього законодавства для знищення контрагентів на внутрішньому ринку. У такій ситуації інтеграція позначається на руйнації цілих галузей, прикладом чого є тютюнова промисловість. На даний час Україна не використовує всі свої конкурентні переваги (дешева робоча сила, достатня ресурсозабезпеченість деякими видами сировини, використання вигідного гео економічного розташування тощо), оскільки офіційний сектор економіки неефективний. Натомість конкуренти України широко застосовують високі й запатентовані технології, стимулюють виробництво унікальних товарів, всебічно залучають наукову еліту, зокрема з країн колишнього СРСР, кредитують інновації. Отримані результати дозволяють країнам-конкурентам знижувати собівартість виробництва й оволодівати новими ринками збуту.

Покращити становище України на світовому ринку можливо завдяки застосуванню ефективної інноваційної політики. Для підвищення конкурентоспроможності українських підприємств вони повинні впроваджувати інновації. Але зараз 80-90% пропонованих інноваційних ідей відхиляються (коли у США приймається 52% запропонованих ідей) [2, с. 314]. Для того, щоб покращити якість та збільшити кількість інноваційних ідей потрібно стимулювати трудові

ресурси. Необхідно реформувати систему оплати праці, для того, щоб працівники були зацікавлені у генерації нових ідей. У цьому напрямку потребує докорінного вирішення проблема низької частки заробітної плати у національному доході.

Одним з пріоритетів зовнішньоекономічної політики України є вступ України до СОТ, що розглядається як системний фактор розвитку національної економіки, лібералізації зовнішньої торгівлі і залучення іноземних інвестицій.

При такому низькому рівні економічного розвитку навряд чи можна розраховувати на швидку й ефективну інтеграцію до економічних об'єднань. Науковці стверджують, що наша країна неготова до глобальної інтеграції і конкуренції [8, с. 226; 10, с. 21]. Але держава з таким потенціалом не може залишатися в самоізоляції. Тому її пріоритетним завданням має стати наближення вітчизняної економіки до рівня провідних країн світу шляхом активізації інноваційного процесу, підвищення стимулів до праці, покращення інвестиційного клімату, адаптації законодавства до сучасних умов господарювання, всебічну підтримку підприємництва.

Особливостями технологічного розвитку у найближчі десятиліття стануть, по-перше, розвиток технологій, що формуються на стику різних предметних галузей, а по-друге, посилення дифузії сучасних високих технологій в середньо- та низькотехнологічні сектори виробничої сфери. Очікується формування нових виробничих технологій, що забезпечують в рамках традиційних галузей суттєву зміну характеру виробничих процесів і властивостей готової продукції. Зростання продуктивності у світі все більше спиратиметься на нагромадження не фізичного, а людського капіталу та підвищення вкладу в економічне зростання економіки знань.

У плані аналізу можливих довгострокових альтернатив розвитку в період після розширення ЄС необхідно, насамперед, зазначити, що економічна інтеграція сама по собі не може бути панацеєю від існуючих економічних проблем. Вона залежно від взаємодії з іншими системними факторами розвитку може приносити не тільки позитивні, але і негативні результати.

З одного боку, для розвитку України як правової економічно розвиненої держави, вступ до ЄС є необхідним і відіграє ключову роль у подальшій долі країни, з іншого - не повинні ігноруватися інтереси українського народу, повинні бути передбачені усі наслідки, що з'являться після вступу. І все ж перспективи розвитку України залежать від подальшої її економічної орієнтації. На сьогоднішній день, перспективою на майбутнє обрано шлях, що веде до вступу в ЄС. Це тривалий процес, який вимагає мобілізації усього суспільства, кардинальної зміни його свідомості.

Отже, для України інтеграція до Євросоюзу - це рух держави до стандартів реальної, діючої демократії та цивілізованого, соціально орієнтованого ринкового господарства. Поки що Україна та ЄС погодилися інтенсифікувати політичні, економічні і культурні відносини, включаючи транскордонне співробітництво та спільну відповідальність у запобіганні та врегулюванні конфліктів. При цьому наголошується, що швидкість прогресу у відносинах буде повністю залежати від зусиль України та конкретних досягнень у виконанні зобов'язань щодо спільних цінностей. Саме тому органи державної влади повинні врахувати всі зобов'язання, що взяла на себе держава перед ЄС і відповідно до них, розробити ефективну зовнішньоекономічну політику, впровадити її у життя, і лише після цього розраховувати на досягнення бажаних результатів.

**Висновки.** Таким чином, досвід розвитку світової економіки засвідчує, що зовнішні чинники можуть стати й на перешкоді ендогенізації економічного розвитку, якщо країна за рівнем свого загального економічного розвитку, розвиненості ринкових інституцій та інфраструктурного забезпечення, наявності вільних інвестиційних ресурсів, накопиченого досвіду тощо об'єктивно не може ефективно конкурувати з більш потужними учасниками світового ринку високотехнологічних товарів і послуг.

За таких умов, які є типовими для країн, які розвиваються, та для багатьох перехідних країн, форсований темп включення країни у світове господарство та надмірно висока залежність економіки від експорту можуть стати чинниками прогресуючого спрощення національної економічної структури. При цьому в ній прискореним темпом виділятимуться експортоорієнтовані галузі і виробництва, які спеціалізуються на виробництві сировинних або низько технологічних виробів і послуг. Це притягатиме до зазначених галузей основну масу інвестиційних ресурсів, а високотехнологічні галузі будуть виштовхуватися з ринку капіталів експортоорієнтованими виробництвами.

**Список літератури:** 1. Геєць В. Інновативно-інноваційний шлях розвитку – модернізаційний проект розвитку економіки і суспільства початку ХХІ ст. // Банківська справа. - 2003. - №4. – С. 10-32. 2. Єрохін С.А. Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект) / С.А. Єрохін. – К.: Вид-во “Світ знань”, 2002. – 528 с. 3. Жаліло Я.А. Євроінтеграційний курс України як виклик для національної економіки / Я. А. Жаліло // Матеріали круглого столу “Євроінтеграційний курс України: формування нових умов для підприємництва”. – 2007. – С. 33-36. 4. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика: Монографія. / За ред. Л. І. Федулової. – К.: Основа, 2005. – 552 с. 5. Масловська Л. До питання оцінки передумов інтеграції України в ЄС / Л. Масловська // Економіка України. – 2008. - №6. – С. 72-79. 6. Моделі ендогенного зростання економіки України / За ред. д.е.н. М. І. Скрипниченко. – К.: Ін-т економіки та прогнозування, - 2007. – 576 с. 7. Сторонянська І.З. Міжрегіональна інтеграція України: основні протиріччя та завдання державної політики / І.З. Сторонянська // Економіка та право. – 2008. - № 1.- С. 75-79. 8. Школа І.М. Регіональні

принципи та економічні аспекти інтеграції України в Європейський Союз / І.М. Школа, О.М. Верстяк // Регіональна економіка. – 2007. - №2. – С. 222-228. **9.** Шнирков О.І. Конкурентна політика Європейського союзу: монографія / О.І. Шнирков. – К.: Вид-полігр центр «Київ ун-т», 2003. – 217 с. **10.** Юхименко В. Україна в глобальних інтеграційних процесах / В. Юхименко // Вісник Київ. нац. торг-екон. ун-ту. – 2007. - №3. – С. 16-25.

Подано до редакції 14.03.2010